

Luovien sisältöjen luvaton verkkojakelu

Lainsäädännölliset keinot

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:21

Luovien sisältöjen luvaton verkkojakelu

Lainsäädännölliset keinot

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:21

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

Opetusministeriö
KUPO/kulttuuriyksikkö
Meritullinkatu 10, Helsinki
PL 00023 Valtioneuvosto

www.minedu.fi

Taitto: Tapio Kovero, Yliopistopaino

ISBN 978-952-485-756-7 (PDF)

ISSN 1797-9501 (PDF)

Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:21

Kuvailulehti**Julkaisija**

Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä

19.8.2009

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Luovien sisältöjen luvattoman verkkojakelun vähentämiseen tähtääviä lainsäädännöllisiä keinoja kartoittava ja valmisteleva työryhmä Puheenjohtaja: Marko Rajaniemi	Julkaisun laji Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä		
	Toimeksiantaja Opetusministeriö		
	Toimielimen asettamispvm 3.2.2009	Dnro 9/040/2009	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Luovien sisältöjen luvaton verkkojakelu; Lainsäädännölliset keinot (Illegal spridning på internet av kreativt innehåll; Lagstiftningsmedel)			
Julkaisun osat Muistio + liitteet			
Tiivistelmä Syksyllä 2008 käytiin Arne Wessbergin johdolla toimialakeskustelut, joiden tarkoituksena oli etsiä keinoja luovien sisältöjen sähköisen kaupankäynnin edistämiseen ja luvattoman verkkojakelun vähentämiseen. Keskusteluihin osallistui elokuva-, musiikki- ja pelialan edustajia, internet-palvelun tarjoajia, sisältöliiketoimintaa harjoittavia yrityksiä sekä viranomaisia. Puheenjohtaja Wessberg totesi raportissaan, että toimialoilta löytyy selvästi halukkuutta investoida luovilla sisällöillä käytävään sähköiseen kauppaan ja kehittää luovien sisältöjen tarjontaa, jos edellytykset kannattavalle liiketoiminnalle ovat olemassa. Luoville sisällöille on kysyntää. Puheenjohtaja Wessberg ehdotti mukana olleille ministeriöille, että nykyllä lainsäädännön toimituuden arviointi tehtäisiin loppuun ja valmisteltaisiin sellaiset mahdollisesti tarvittavat lainmuutokset, joilla voidaan tukea toimia luvattoman verkkojakelun vähentämiseksi. Toimialakeskustelujen jatkotoimena opetusministeriö asetti luovien sisältöjen luvattoman verkkojakelun vähentämiseen tähtääviä lainsäädännöllisiä keinoja kartoittavan ja valmistelevan työryhmän. Työryhmän työssä on arvioitu nykyisen lainsäädännön toimivuutta. Työryhmä on todennut, että nykyisessä lainsäädännössä säädetyt oikeussuojakeinot ovat toimivia. Lainsäädäntö mahdollistaa luvattomaan verkkojakeluun puuttumisen. Riippuu pitkälti oikeudenhaltijoiden resurssista ja tarkoituksenmukaisuusarvioinneista, miten ja missä määrin luvattomaan verkkojakeluun puututaan. Tammikuun alusta 2006 voimaan tulleet säännökset ovat olleet voimassa varsin lyhyen aikaa. Säännösten toimivuutta on syytä edelleen seurata. Työryhmä on tuonut muistiossaan esiin uutena keinona ilmoitusmenettelyn, jolla luvattomaan verkkojakelua voitaisiin vähentää poliisitutkinnalle ja tuomioistuinkäsittelylle vaihtoehtoisella ja pehmeämmällä tavalla. Se, onko ilmoitusmenettely tarpeellinen ja onko syytä toteuttaa se työryhmän kuvaamalla tavalla, edellyttää tarkkaa harkintaa ja punnintaa yhteiskunnassa vallitsevien eri oikeushyvien välillä (tekijänoikeus - yksityiselämän suoja - viestinnän luottamuksellisuus). Tätä punnintaa on tehtävä edelleen asian mahdollisessa jatkovalmistelussa.			
Avainsanat (asiasanat) tekijänoikeus, luovat toimialat, vertaisverkot			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:21	ISSN 1797-9501	ISBN 978-952-485-756-7 (PDF)	
Kokonaissivumäärä 30 + liite	Kieli suomi	Hinta -	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja	Kustantaja Opetusministeriö		

Presentationsblad

Utgivare

Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum

19.8.2009

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Arbetsgrupp för kartläggning och beredning av Lagstiftningsmedel mot illegal spridning på internet av kreativt innehåll Ordförande: Marko Rajaniemi		Typ av publikation Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar	
		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
		Datum för tillsättandet av 3.2.2009	Dnro 9/040/2009
Publikation (även den finska titeln) Illegal spridning på internet av kreativt innehåll; Lagstiftningsmedel (Luovien sisältöjen luvaton verkkojakelu; lainsäädännölliset keinot)			
Publikationens delar promemoria samt bilagor			
Sammandrag Hösten 2008 fördes branschsamtal med Arne Wessberg som ordförande om att hitta medel som främjar elektronisk handel med kreativt innehåll och minskar den illegala spridningen på internet. I samtalen deltog representanter för film-, musik- och spelbranschen, internetleverantörer, representanter för företag med innehållsaffärsverksamhet samt myndigheter. Ordförande Wessberg konstaterade i sin rapport att branscherna är klart villiga att investera i den elektroniska handeln med kreativt innehåll och utveckla utbudet av kreativt innehåll, förutsatt att affärsverksamheten kan bli lönsam. Det finns en efterfrågan på kreativt innehåll. Ordförande Wessberg föreslog de närvarande ministerierna att gällande lagstiftning bör bedömas slutgiltigt och att sådana eventuellt nödvändiga lagändringar bör beredas som kan stödja åtgärder mot den illegala spridningen på internet. Som en fortsättning på branschsamtalen tillsatte undervisningsministeriet en arbetsgrupp för kartläggning och beredning av lagstiftningsmedel mot illegal spridning på internet av kreativt innehåll. Arbetsgruppen har bedömt hur lagstiftningen nu fungerar. Arbetsgruppen har konstaterat att de rättsskyddsmedel som föreskrivs i gällande lagstiftning nog fungerar. Lagstiftningen tillåter att illegal spridning på internet beivras. Hur och i vilken grad så sker, är långtgående beroende av resurserna hos rättsinnehavarna och deras bedömning av nyttan med åtgärderna. Bestämmelserna som trädde i kraft vid ingången av 2006 har varit i kraft en ganska kort tid. Det är skäl att fortsättningsvis följa med hur de verkar. Arbetsgruppen har i sin promemoria framhållit att ett anmälningsförfarande kunde vara ett nytt medel att minska den illegala spridningen på internet som ett alternativt och mjukare sätt framom polisförhör och domstol. Huruvida ett anmälningsförfarande behövs och genomförs så som arbetsgruppen beskriver, är en bedömningsfråga, eftersom det finns olika slags rättsobjekt (upphovsrätt - skydd för privatlivet - konfidentialitet vid kommunikation). Bedömningen måste fortsätta under den eventuella fortsatta beredningen av frågan.			
Nyckelord upphovsrätt, kreativa branscher, icke-hierarkiska nät (P2P-nätverk)			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2009:21		ISSN 1797-9501	ISBN 978-952-485-756-7 (PDF)
Sidoantal 30 + bilaga	Språk finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution -		Förlag Undervisningsministeriet	

Description

Publisher Ministry of Education		Date of publication 19.8.2009	
Authors (If a committee: name, chair, secretary) Committee looking into and preparing legislative means for eliminating illicit file-sharing Chair: Marko Rajaniemi		Type of publication Reports of the Ministry of Education, Finland	
		Contracted by Ministry of Education	
		Committee appointed on 3.2.2009	Dno 9/040/2009
Name of publication Legislative means for eliminating illicit file-sharing			
Parts			
Abstract <p>In autumn 2008 Finland conducted branch talks led by Mr Arne Wessberg in order to find means for promoting electronic commerce in creative content and reducing illicit file-sharing over the internet. The parties to the branch talks comprised representatives of the film, music and games industries, internet service providers, content business companies and authorities.</p> <p>Mr Wessberg noted in his report that there is clear willingness in the branches to invest in electronic commerce in content and develop the supply of creative content if conditions exist for profitable business. There is demand for creative content. Mr Wessberg proposed to the ministries concerned that the review of current legislation be carried out and preparations be made for amendments needed to support action against illicit file-sharing.</p> <p>As follow-up to the talks, the Ministry of Education appointed a committee to look into and prepare legislative means for eliminating illicit file-sharing.</p> <p>The committee appraised the effectiveness of current legislation and noted that it provides for efficacious means of legal protection and means of intervening in illicit file-sharing. It largely depends on the right holders' resources and expediency how and to what extent measures are taken against illicit file-sharing. Promulgated in January 2006, the statutes have been in effect only for a short time; their efficacy needs to be further monitored.</p> <p>In its report, the committee brought up a notification procedure as a new means of reducing illicit file-sharing and as a softer alternative to police inquiry and court procedure. Whether a notification procedure is necessary and whether it should be implemented in the way described by the committee requires careful consideration and an assessment between different objects of legal protection in society (copyright - protection of privacy - confidentiality of communications). It is necessary to continue this deliberation in possible follow-up preparations.</p>			
Key words			
Other information			
Name and number of series Reports of the Ministry of Education, Finland 2009: 21		ISSN 1797-9501	ISBN 978-952-485-756-7 (PDF)
Number of pages 30 + appendix	Language Finnish	Price	Degree of confidentiality public
Distributed by -		Published by Ministry of Education	

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 3.2.2009 luovien sisältöjen luvattoman verkkojakelun vähentämiseen tähtäviä lainsäädännöllisiä keinoja kartoittavan ja valmistelevan työryhmän.

Työryhmän tehtäväksi annettiin

- 1) nykyisen lainsäädännön toimivuuden ja muutostarpeiden arviointi ottaen huomioon syksyllä 2008 käytyjen toimialakeskustelujen tulokset;
- 2) mikäli osoittautuu tarpeelliseksi esittää muutoksia lainsäädäntöön,
 - määrittää ne lainsäädännön alueet ja lainkohdat, joihin muutokset olisivat tarpeen
 - kaavailla muutosten asiallinen sisältö ja
 - laatia alustavat luonnokset muutetuiksi säännöksiksi.

Työryhmän työssä otetaan huomioon internetin käyttäjien perusoikeudet ja oikeusturva.

Työryhmän työn tulokset käsitellään teollis- ja tekijänoikeusasioiden ministeriryhmässä. Työryhmä valmistelee tämän jälkeen mahdolliset lainmuutosesitykset hallituksen esitysluonnoksen muotoon.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin hallitussihteeriksi Marko Rajaniemi opetusministeriöstä sekä jäseniksi neuvotteleva virkamies Mikko Huuskonen työ- ja elinkeinoministeriöstä, neuvotteleva virkamies Asta Virtaniemi liikenne- ja viestintäministeriöstä ja lainsäädäntöneuvos Pekka Pulkkinen oikeusministeriöstä. Työryhmä kokoontui seitsemän kertaa 24.2. - 15.5.2009 välisenä aikana.

Työryhmän kyselyyn nykyisen lainsäädännön toimivuudesta vastasivat DNA Oy, Sanoma Entertainment Oy, Suomen Antipiratismiyhdistys, Suomen Kuluttajaliitto, Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus, TeliaSonera Finland Oyj ja Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom. Lisäksi saatiin kannanotto Piraattipuolueelta sen omasta aloitteesta. Työryhmä kuuli tehtävää suorittaessaan tietosuojavaltuutettu Reijo Aarniota ja lakimies Eeva Lanttoa Viestintävirastosta. Työryhmä sai Kuluttajavirastolta lausunnon.

Työryhmä on todennut, että nykyisessä lainsäädännössä säädetyt oikeussuojakeinot ovat toimivia. Lainsäädäntö mahdollistaa luvattomaan verkkojakeluun puuttumisen. Riippuu pitkälti oikeudenhaltijoiden resursseista ja tarkoituksenmukaisuusarvioinneista, miten ja missä määrin luvattomaan verkkojakeluun puututaan. Tammikuun alusta 2006 voimaan tulleet säännökset ovat olleet voimassa varsin lyhyen aikaa. Säännösten toimivuutta on syytä edelleen seurata.

Työryhmä on tuonut muistiossaan esiin uutena keinona ilmoitusmenettelyn, jolla luvattonta verkkojakelua voitaisiin vähentää poliisitutkinnalle ja tuomioistuinkäsittelylle vaihtoehtoisella ja pehmeämmällä tavalla. Se, onko ilmoitusmenettely tarpeellinen ja onko syytä toteuttaa se työryhmän kuvaamalla tavalla, edellyttää tarkkaa harkintaa ja punnintaa yhteiskunnassa vallitsevien eri oikeushyvien välillä (tekijänoikeus - yksityiselämän suoja - viestinnän luottamuksellisuus). Tätä punnintaa on tehtävä edelleen asian mahdollisessa jatkovalmistelussa.

Muistioon sisältyy lainsäädäntöneuvos Pekka Pulkkinen lausuma.

Käsiteltyään toimeksiantoonsa liittyvät kysymykset työryhmä luovuttaa kunnioittavasti muistionsa opetusministeriölle.

Helsingissä 19 elokuuta 2009

Marko Rajaniemi

Mikko Huuskonen

Pekka Pulkkinen

Asta Virtaniemi

Sisältö

	Opetusministeriölle	7
1	Toimialakeskustelut syksyllä 2008	11
2	Lainsäädännön toimivuuden ja muutostarpeiden arviointi	13
	2.1 Tekijänoikeuden loukkaus vertaisverkoissa	13
	2.2 Oikeussuojakeinot	14
	2.3 Nykylainsäädännön toimivuudesta	18
	2.4 Uusien lainsäädännöllisten keinojen tarpeesta	19
3	Väitettyjen tekijänoikeuden loukkaajien toimintaan vaikuttaminen oikeudenhaltijoiden ilmoituksilla	21
	3.1 Oikeudenhaltijoiden ilmoitukset liittymänhaltijoille	21
	3.2 Ilmoitukset ja sähköisen viestinnän tietosuoja	22
	3.3 Ilmoitusten rekisteröinnistä	24
	3.4 Asteittainen puuttuminen ja nykyiset oikeussuojakeinot	24
	3.5 Yhteenvetoa vaikutuksista eri toimijoiden asemaan	25
4	Alustavat luonnokset lainmuutoksiksi	27
	4.1 Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta	27
	4.2 Laki sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamisesta	27
	Lausuma	29
	Liite	31

1 Toimialakeskustelut syksyllä 2008

Kulttuuri- ja urheiluministeri Stefan Wallin käynnisti elokuussa 2008 toimialakeskustelut, joiden tarkoituksena oli luovien sisältöjen sähköisen kaupankäynnin edistäminen ja luvattoman verkkojakelun vähentäminen. Keskusteluihin osallistui elokuva-, musiikki- ja pelialan edustajia, internet-palvelun tarjoajia, sisältöliiketoimintaa harjoittavia yrityksiä sekä viranomaisia.

Keskusteluissa todettiin, että toimialan haasteena on saada aktivoitumaan laillisten verkkopalveluiden käyttäjiksi se kuluttajien enemmistö, joka ei toistaiseksi hanki luovia sisältöjä lainkaan verkosta. Tässä suhteessa palveluita voitaisiin kehittää tarjontaa lisäämällä ja monipuolistamalla sekä kuluttajaystävällisyyteen panostamalla. Toinen toimialan haaste on luovien sisältöjen luvaton verkkojakelu, joka vähentää luovan työn tekijöiden mahdollista tulonmuodostusta, luovan tuotannon edellytyksiä ja kaupan mahdollisuuksia. Luvaton verkkojakelu vaikuttaa yritysten halukkuuteen investoida sähköiseen kaupankäyntiin.

Toimialakeskustelujen puheenjohtaja Arne Wessberg totesi raportissaan, että toimialoilta löytyy selvästi halukkuutta investoida luovilla sisällöillä käytävään sähköiseen kauppaan ja kehittää luovien sisältöjen tarjontaa, jos edellytykset kannattavalle liiketoiminnalle ovat olemassa. Luoville sisällöille on kysyntää.

Puheenjohtaja Wessberg ehdotti mukana olleille ministeriöille, että nykylainsäädännön toimivuuden arviointi tehtäisiin loppuun ja valmisteltaisiin sellaiset mahdollisesti tarvittavat lainmuutokset, joilla voidaan tukea toimia luvattoman verkkojakelun vähentämiseksi. Wessbergin mukaan olisi tärkeää, että lainsäädäntö sallisi tulevaisuudessa tiedotusten ja kohdenettujen viestien lähettämisen sellaisille yksittäisille liittymänhaltijoille, joiden IP-osoitteista harjoitetaan luvattonta verkkojakelua. Näin liittymänhaltijoille voitaisiin viestiä, että liittymää käytetään vastoin lakia. Tällöin myös lasten ja nuorten vanhemmat saisivat tiedon, jos liittymää käytetään luvattomiin tarkoituksiin. Wessberg korosti, että tässä yhteydessä on varmistettava internetin käyttäjien perusoikeudet ja oikeusturva.

Toimialakeskusteluissa todettiin myös, että kuluttajille suunnattua yleisempää viestintää ja myös mediakasvatusta tulee kehittää ja lisätä mahdollisimman monella eri forumilla.

Työryhmän työ muodostaa jatkotoimen syksyn toimialakeskusteluille.

2 Lainsäädännön toimivuuden ja muutostarpeiden arviointi

2.1 Tekijänoikeuden loukkaus vertaisverkoissa

Tekijänoikeuden kohteena on tekijän henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen teos. Teoksia ovat esimerkiksi kirjalliset teokset, musiikkiteokset (sävellykset, sanoitukset, sovitukset), elokuvat, tietokoneohjelmat, valokuvateokset ja kuvataiteen teokset. Tekijöiden oikeuksien lisäksi tekijänoikeuslaissa (404/1961, TekijäL) on säädetty tekijänoikeutta lähellä olevista oikeuksista. Tekijänoikeuden lähioikeuksia kohdistuu esimerkiksi esittävän taiteilijan esitykseen, äänitallennetuottajan äänitallenteeseen ja kuvatallennetuottajan kuvatallenteeseen sekä radio- ja televisioyhteyksien lähetykseen.

Tekijänoikeuslain 2 §:n mukaan tekijänoikeus tuottaa, lain 2 luvussa säädettyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin. Pykälän 3 momentin 1 kohdan mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana. Esittävän taiteilijan, äänitallennetuottajan, kuvatallennetuottajan ja radio- ja televisioyhteyksien oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 5 luvun asianomaisissa säännöksissä.

Hallituksen esityksessä (HE 28/2004 s. 78) todetaan, että yleisölle välittämisestä on kyse myös silloin, kun tietoverkkoon kytkeytynyt käyttäjä sallii tietokoneensa muistilaitteen sisällön käyttämisen tietoverkon välityksellä muille verkon käyttäjille tällaisen toiminnan mahdollistavan tietokoneohjelmiston avulla (peer to peer, vertaisverkot). Lain 2 §:ssä tarkoitettu yleisölle välittäminen tulee kysymykseen riippumatta siitä, lataako kukaan tosiasiaa teoksia itselleen. Pelkkä mahdollisuus teoksen saataviin saamiseen riittää.

Työryhmän toimeksianto koskee luovien sisältöjen luvatonta jakamista vertaisverkoissa. Tekijänoikeuslain 2 lukuun sisältyy säännöksiä, joiden nojalla teoksen tai muun aineiston käyttö on sallittua lupaa kysymättä ja korvausta maksamatta. Keskeisimpiin säännöksiin kuuluu 12 §:n mukainen oikeus valmistaa muutama kappale teoksesta yksityistä käyttöä varten. Säännöksen nojalla tietoverkossa olevasta teoksesta voidaan ladata kappale paitsi itselle niin myös perheelle ja lähimmille ystäville. Ilman oikeudenhaltijan lupaa yleisön saatavilla olevasta teoksesta ei saa ladata kappaletta edes omaan yksityiseen käyttöön (ns. laillisen lähteen vaatimus).

Lataamista ei ole kuitenkaan säädetty rangaistavaksi teoksi. Lataamisesta voi seurata hyvitysvastavuus oikeudenhaltijalle. Säännös on periaatteellinen: laitton aineisto ei muutu lailliseksi pelkällä kopiointitoimella.

Monet vertaisverkko-ohjelmistot eivät mahdollista tai rajoittavat aineiston lataamista itselle ilman, että aineistoa vastavuoroisesti jaetaan eteenpäin myös muille vertaisverkon käyttäjille. Teoksen tallentaminen yleisön saataville avoimeen vertaisverkkoon ei ole edellä mainitun säännöksen mukaista kappaleen valmistamista yksityistä käyttöä varten.

Tekijänoikeuslaissa annetaan tekijälle, esittäville taiteilijalle, äänitallennetuottajalle, kuvattalennetuottajalle ja radio- ja televisioyrietykselle yksinomaiainen oikeus määrätä suojan kohteidensa kappaleiden valmistamisesta ja välittämisestä yleisölle vertaisverkoissa. Jos oikeudenhaltijan suostumusta ei ole, rikotaan oikeudenhaltijalle tekijänoikeuslaissa annettuja yksinomaisia oikeuksia. Tässä muistiossa tekijänoikeuden tai lähioikeuden haltijoiden oikeuksien rikkomista kutsutaan tekijänoikeuden loukkaamiseksi.

Tekijänoikeuden loukkaus voi merkitä tekijänoikeusrikkomusta tai -rikosta. Rikoslain 49 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan tekijänoikeusrikkoksesta tuomitaan myös se, joka tietoverkossa tai tietojärjestelmän avulla loukkaa toisen oikeutta suojan kohteisiin siten, että teko on omiaan aiheuttamaan huomattavaa haittaa tai vahinkoa loukatun oikeuden haltijalle. Teolta ei edellytetä ansiotarkoitusta.

2.2 Oikeussuojakeinot

2.2.1 Yleistä oikeussuojakeinoista

Usein pelkkä aineellinen lainsäädäntö riittää siihen, että tietty käyttäytymistapa koetaan moraalisesti velvoittavaksi. Edellytyksenä on tietenkin, että lailla asetetut velvollisuudet tunnetaan. Viimeisimmät tutkimukset osoittavat, että kuluttajilla on varsin hyvä tietoisuus siitä, että luovien sisältöjen verkkojakelu ilman oikeudenhaltijan suostumusta merkitsee tekijänoikeuden loukkausta. Taloustutkimus Oy:n kesäkuussa 2008 julkaiseman tutkimuksen mukaan 92 % kuluttajista tiesi, että musiikki- ja elokuvatiedostojen jakaminen vertaisverkoissa ilman oikeudenhaltijoiden lupaa on laitonta. Syksyn 2008 toimialakeskusteluissa oltiin yksimielisiä siitä, että kuluttajille suunnattua tiedotusta ja viestintää tulee kehittää ja lisätä entisestään.

Tekijänoikeuslaissa ja rikoslaissa on asetettu seuraamuksia varmistamaan, että tekijänoikeutta noudetaan myös tietoverkoissa toimittaessa. Oikeussuojakeinot ovat sitä varten, että oikeudenhaltijoiden ja oikeuden loukkaajien väliset konfliktit voidaan ratkaista ja seuraamukset tarvittaessa toteuttaa viranomaismenettelyssä. Oikeussuojakeinoilla mahdollistetaan se, että asianosaiset voivat saada oikeussuojaa, kun heidän oikeuksiaan on rikottu.

Työryhmä on asetettu arvioimaan, pitäisikö nykyllä lainsäädännössä säädetyille oikeussuojakeinoille tehdä jotain, jotta tekijänoikeuden pelisääntöjä noudatettaisiin verkkojakelun tilanteissa paremmin. Työryhmän toimeksianto ei koske tekijänoikeuden aineellista sisältöä eikä sen loukkaamisen siviili- tai rikosoikeudellisia seuraamuksia.

2.2.2 Siviilioikeudelliset oikeussuojakeinot tekijänoikeuslaissa

Tekijänoikeuslakiin sisältyy erityissäännöksiä, joiden tavoitteena on turvata siviilioikeudellisten oikeussuojakeinojen saatavuus erityisesti luvattoman vertaisverkkojakelun tilanteissa.

Käytännössä siviiliprosessi vertaisverkoissa tapahtuvissa oikeudenloukkaustilanteissa mahdollistettiin tekijänoikeuslain muuttamisesta annetulla lailla (14.10.2005/821). Lainmuutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 28/2004 vp) käsittelyn yhteydessä eduskunnan lakivaliokunta päätyi esittämään säännöksiä (TekijäL 60 a - 60 d §:t) tekijänoikeuden loukkausten jatkumisen estämiseksi (LaVL 5/2005 vp).

Harkitessaan tarvittavan uuden sääntelyn sisältöä lakivaliokunta piti lähtökohtanaan seuraavia seikkoja. Ensinnäkin teosten tekijöillä on perustellut odotukset siitä, että he saavat luomiensa teosten käyttämisestä oikeudenmukaisen korvauksen. Tällöin laittoman toiminnan estämiseksi tulee olla käytettävissä riittävät keinot. Ensisijaisesti näiden keinojen tulee kohdistua siihen henkilöön, jonka väitetään saattavan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta. Keinojen riittävän tehokkuuden takaamiseksi niitä tulee kuitenkin viime kädessä olla mahdollista kohdistaa myös välittäjinä toimiviin teleyrityksiin. Sekä viestinnän vapauden turvaamisen näkökulmasta yleensä että väitetyn loukkaajan oikeusturvan kannalta erityisesti on tärkeää, että tällaisille viestinnän harjoittamiseen puuttuville toimille asetetaan riittävät edellytykset ja että asiassa noudatettava menettely sisältää takeet kaikkien osapuolten oikeuksien huomioon ottamisesta. Valiokunta piti niin ikään tärkeänä, ettei ehdotetuilla säännöksillä missään tapauksessa vaaranneta kiistan kohteena olevaan viestintään nähden ulkopuolisten oikeuksia.

Seuraavassa käsitellään lyhyesti TekijäL 60 a - 60 c §:n sisältöä. Säännösten mukaiset oikeussuojakeinot ovat sekä tekijänoikeuden että lähioikeuksien haltijoiden ja heidän edustajiansa käytettävissä (TekijäL 60 d §).

2.2.2.1 Liittymänhaltijan yhteystietojen luovuttamista koskeva määräys

TekijäL 60 a § on keskeinen säännös oikeudenkäynnin vireilletulon kannalta. Säännöksen avulla oikeudenhaltija voi selvittää väitetyn oikeudenloukkaajan yhteystiedot siviilioikeudenkäynnin käynnistämistä varten. Käytännössä oikeudenhaltijat seuraavat ja keräävät tietoa suojattujen aineistojensa jakelusta vertaisverkoissa. Oikeudenhaltijan keräämä tieto muodostaa perustan TekijäL 60 a §:n 1 momentin mukaiselle hakemukselle tuomioistuimeen.

TekijäL 60 a §:n 1 momentin mukaisesti tuomioistuimella on oikeus määrätä välittäjänä toimiva palvelun tarjoaja (teleyritys) luovuttamaan yhteystiedot liittymästä, josta tekijän oikeuksien kannalta merkittävässä määrin saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta.

Tuomioistuimen määräys edellyttää hakemusta. Hakijan on osoitettava, että hakemuksessa yksilöityä liittymää käytetään TekijäL 2 §:ssä tarkoitettuun suojattujen teosten välittämiseen. Tuomioistuimella on oltava hakemuksen perusteella mahdollisuus antaa riittävän tarkkarajainen yhteystietojen luovuttamismääräys. Tuomioistuin pyytää asianomaiselta teleyritykseltä lausumaa hakemuksen johdosta ja tarvittaessa oikeudenhaltijoilta vastausta teleyrityksen esittämien väitteiden osalta.

TekijäL 60 a § sisältää myös luovutusvelvollisuutta rajaavan edellytyksen. Tietoja voidaan luovuttaa vain sellaisen liittymän osalta, josta tekijänoikeuksien suojan kannalta merkittävässä määrin saatetaan suojan kohteita yleisön saataviin. Viime kädessä tuomioistuin arvioi säännöksen mukaisen merkittävyyskynnyksen ylittymisen. Jos merkittävyyskynnys ei ylity, tekijällä tai hänen edustajallaan on mahdollisuus kääntyä asiassa poliisin puoleen tutkintapyyntöä tekemiseksi.

Tuomioistuimen hyväksyessä hakemuksen teleyrityksellä on velvollisuus luovuttaa oikeudenhaltijalle tiedot oikeudenloukkaukseen käytetyn liittymän haltijasta. Liittymänhaltijan yhteystietojen luovuttamista koskevan määräyksen tarkoituksena on mahdollistaa tekijän-oikeuden loukkaajan tunnistaminen ja tavoittaminen oikeudenloukkauksen selvittämistä varten.

TekijäL 60 a § ei edellytä, että siviilikanne lopulta nostetaan. Asianosaiset voivat sopia asian keskenään ennen oikeudenkäynnin aloittamista. Jos sovintoon ei päästä, asia voi jatkua myös oikeudenhaltijan poliisille tekemällä tutkintapyyntöllä. Oikeudenhaltija voi tehdä tutkintapyyntön poliisille myös siinä tapauksessa, että tuomioistuin hylkää hakemuksen yhteystietojen luovuttamisesta.

2.2.2.2 Kieltokanne ja teleyritykselle annettava keskeyttämismääräys

TekijäL 60 b §:ssä säädetään tekijän tai tämän edustajan oikeudesta ajaa siviilioikeudellista kannetta (kieltokannetta) väitettyä loukkaajaa vastaan. Hyväksyessään kanteen tuomioistuin määrää, että tekijänoikeutta loukkaavan aineiston yleisön saataviin saattaminen on lopettava. Kiellon tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko. Säännöksessä on kysymys lopullisesta kieltotuomiosta eikä turvaamistoimiluonteisesta kieltomääräyksestä.

TekijäL 60 c §:ssä säädetään tuomioistuimen mahdollisuudesta määrätä teleyritys sakon uhalla keskeyttämään luvattomaksi väitetyn aineiston saattaminen yleisön saataviin. Keskeyttämismääräys annetaan teleyritykselle ja se edellyttää oikeudenhaltijan hakemusta. Keskeyttämismääräyksen antaminen edellyttää, että sitä ei voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon aineistoa yleisön saataviin saattavan henkilön, välittäjänä toimivan teleyrityksen ja tekijän oikeudet.

Jos tuomioistuin hyväksyy hakemuksen, teleyrityksen on keskeytettävä tekijänoikeutta loukkaavaksi väitetyn aineiston saattaminen yleisön saataviin. Säännöksessä ei yksilöidä teknistä tapaa, jolla keskeyttämismääräys on pantava toimeen, vaan se on jätetty teleyrityksen harkintaan.

Koska kysymyksessä on keskeyttämismääräys, sen antaminen edellyttää, että tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa on edelleen yleisön saatavilla eikä tekijänoikeuden loukkaamista ole vapaaehtoisin toimin lopetettu.

TekijäL 60 c §:n mukainen keskeyttämismääräys voidaan antaa TekijäL 60 b §:ssä tarkoitetun kieltokanteen käsittelyn aikana. Jos TekijäL 60 b §:n 2 momentissa tarkoitetut erityiset edellytykset täyttyvät, keskeyttämismääräys voidaan antaa myös ennen kieltokanteen nostamista.

Keskeyttämismääräys ennen kieltokanteen nostamista. Keskeyttämismääräyksen antaminen ennen kieltokanteen nostamista edellyttää, että edellä mainittujen TekijäL 60 c §:n 1 momentin edellytysten lisäksi on ilmeistä, että tekijän oikeuksien toteutuminen muutoin vakavasti vaarantuisi. Käytännössä tämä voi olla esimerkiksi näyttöä siitä, että tekijälle koituvat taloudelliset menetykset muodostuvat huomattaviksi, jos keskeyttämismääräystä ei annettaisi ennen oikeudenkäynnin alkua.

Tuomioistuimen on varattava sekä teleyritykselle eli sille, jolle määräystä on haettu annettavaksi, että sille, joka saattaa tekijänoikeutta loukkaavaksi väitettyä aineistoa yleisön saataviin, tilaisuus tulla kuulluksi.

Tuomioistuin voi pyynnöstä antaa keskeyttämismääräyksen myös väliaikaisena väitettyä loukkaajaa kuulematta, jos asian kiireellisyys sitä välttämättä vaatii. Määräys on voimassa kunnes toisin määrätään. Väitetylle loukkaajalle on määräyksen antamisen jälkeen viipymät-

tä varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Kun väitettyä loukkaajaa on kuultu, tuomioistuimen on viipymättä päätettävä, pidetäänkö määräys voimassa vai peruutetaanko se.

TekijäL 60 c §:n nojalla annettu keskeyttämismääräys ei saa vaarantaa kolmannen oikeutta lähettää tai vastaanottaa viestejä (4 mom. 1 virke).

TekijäL 60 c §:n mukainen keskeyttämismääräys kohdistuu vain teleyritykseen. Tekijänoikeuden loukkaajaa vastaan voidaan oikeudenkäynnin aikana vaatia väliaikaista kieltoa oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 3 §:n nojalla.

2.2.3 Muista keinoista

2.2.3.1 Tutkintapyyntö poliisille

Siviilioikeudellisten oikeussuojakeinojen lisäksi oikeudenhaltijalla on mahdollisuus tehdä poliisille tutkintapyyntö epäilystä tekijänoikeusrikoksesta tai -rikkomuksesta (TekijäL 56 a § tai RL 49 luku 1 §:n 3 momentti). Vertaisverkoissa tapahtuvat tekijänoikeuden loukkaukset ovat asianomistajarikoksia. Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä, ellei asianomistaja ole ilmoittanut rikosta syytteeseen pantavaksi (TekijäL 62 §, RL 49 luku 6 §).

Mikäli tutkintakynnys ylittyy, poliisilla on poliisilain 36 §:n 2 momentin nojalla oikeus saada teleyritykseltä ja yhteisötilaajalta yhteystiedot sellaisesta teleliittymästä, jota ei mainita julkisessa luettelossa, tai teleliittymän, sähköpostiosoitteen, muun teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot, jos tietoja yksittäistapauksessa tarvitaan poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi.

Poliisilla on myös mahdollisuus suorittaa asiassa tarpeellisia pakkokeinoja todisteiden turvaamiseksi. Usein tämä on tarkoittanut epäillyn tietokoneen takavarikoimista tietoteknistä tutkintaa varten. Esitutinnan aikana kuulustellaan mahdollisesti liittymänhaltijan lisäksi myös talouteen kuuluvia muita henkilöitä, jotka ovat voineet käyttää tietokonetta.

Käytännössä asia usein raukeaa, jos esitutkinnassa paljastuu seikkoja (esim. epäilty on nuori henkilö), joiden perusteella asiassa päädytään sopimukseen oikeudenhaltijan ja epäillyn oikeudenloukkaajan välillä.

Jos asiassa ei päädytä sopimukseen ja esitutkinnassa löytyy näyttöä tekijänoikeuden loukkaamisesta, asia etenee syyteharkintaan ja käsitellään yleensä lopulta tuomioistuimessa.

2.2.3.2 Laki tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamista

Tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta annetun lain (458/2002) 5 luku sisältää säännökset ilmoitusmenettelystä tallennuspalvelun tarjoajan palvelimelle kuten palveluntarjoajan verkkosivuille asiakkaiden toimesta tallennetun tekijänoikeutta loukkaavan aineiston alasottamiseksi.

Säännösten mukaan oikeudenhaltijan tulee ensisijaisesti pyrkiä olemaan yhteydessä suoraan tekijänoikeutta loukkaavaan tahoon ja esittää vaatimus tälle. Mikäli kyseistä tahoa ei voida kuitenkaan tunnistaa tai hän ei viipymättä poista luvatonta aineistoa, voi oikeudenhaltija kääntyä tallennuspalvelun tarjoajan puoleen lain edellyttämällä ilmoituksella. Ilmoituksen muodosta ja sisällöstä säädetään lain 22 §:ssä.

Lain 22 §:n mukaan ilmoitus on tehtävä kirjallisesti tai sähköisesti siten, että ilmoituksen sisältöä ei voida yksipuolisesti muuttaa ja että se säilyy osapuolten saatavilla. Ilmoituksessa on oltava:

- 1) ilmoituksen tekijän nimi ja yhteystiedot;

- 2) yksilöityinä se aineisto, jonka saannin estämistä vaaditaan, sekä selvitys aineiston sijainnista;
- 3) ilmoituksen tekijän vakuutus siitä, että se aineisto, jota vaatimus koskee, on hänen vilpittömän käsityksensä mukaan lainvastaisesti saatavilla viestintäverkossa;
- 4) tieto siitä, että ilmoituksen tekijä on tuloksetta esittänyt vaatimuksensa sisällön tuottajalle tai että sisällön tuottajaa ei ole voitu tunnistaa;
- 5) ilmoituksen tekijän vakuutus siitä, että hän on tekijänoikeuden tai lähioikeuden haltija taikka oikeutettu toimimaan oikeudenhaltijan puolesta;
- 6) ilmoituksen tekijän allekirjoitus.

Ilmoitus, joka ei täytä 22 §:n 1 momentissa säädettyjä vaatimuksia, on tehoton. Jos ilmoituksen puutteet koskevat yksinomaan 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja, palvelun tarjoajan on kuitenkin ryhdyttävä kohtuullisiin toimiin ilmoituksen tekijän tavoittamiseksi ja ilmoitettava tälle havaitsemansa puutteet.

Palvelun tarjoajan on viipymättä ilmoitettava sisällön tuottajalle tämän toimittaman aineiston saannin estämisestä sekä toimitettava sisällön tuottajalle jäljennös ilmoituksesta, jonka perusteella esto on tehty.

Lain 23 § mukaan sisällön tuottajalla on oikeus saada aineisto palautetuksi vastineella, jossa hänen tulee mm. ilmoittaa nimensä ja yhteystietonsa. Vastineen perusteella palveluntarjoaja ei saa estää vastineessa yksilöidyn aineiston palauttamista ja sen pitämistä saatavilla.

Oikeudenhaltija voi myös turvautua normaaleihin siviili- tai rikosoikeudellisiin oikeussuojakeinoihin.

Jo vuosituhaten vaihteessa tekninen kehitys mahdollisti luovien sisältöjen jakelun ja hakemisen suoraan yksittäisten tietoverkkoon kytkeytyneiden tietokoneiden välillä. Kun laki tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta tuli voimaan heinäkuun 2002 alusta, tietoverkoissa tehdyt vakavimmat tekijänoikeuden loukkaukset olivat jo siirtyneet tallennuspalveluista vertaisverkkoihin, joihin ilmoitusmenettely ei ole käytettävissä.

2.3 Nykylainsäädännön toimivuudesta

Työryhmä selvitti lyhyen kyselyn (liite) avulla toimialojen näkemyksiä nykyisessä lainsäädännössä säädettyjen oikeussuojakeinojen toimivuudesta ja muutostarpeista. Työryhmä ei ole pyytänyt alan toimijoiden näkemyksiä tämän muistion 3 ja 4 luvuissa käsiteltyihin asioihin.

Kyselyyn saatiin vastaukset DNA Oy:ltä, Sanoma Entertainment Oy:ltä, Suomen Antipiratismiyhdistykseltä, Suomen Kuluttajaliitolta, Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskukselta, TeliaSonera Finland Oyj:ltä, ja Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiComilta. Lisäksi saatiin kyselyn ulkopuolinen kannanotto Piraattipuolueelta.

TekijäL 60 a - 60 c §:ää koskevia lainsäädännön muutostarpeita toivat vastauksissaan esiin TeliaSonera Finland Oyj ja Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK). TTVK toi esiin myös tarpeen kehittää uusia lainsäädännöllisiä keinoja luvattomaan verkkojakeluun puuttumiseksi sekä täsmentää TekijäL 57 §:n 1 momentissa säädetyn kohtuullista hyvitystä koskevan säännöksen sisältöä.

Muilta osin nykyisessä lainsäädännössä säädettyjä oikeussuojakeinoja pidettiin yleisesti toimivina.

Perustuslain 21 §:ssä on taattu jokaiselle oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisessa ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Voimassa olevassa lainsäädännössä on sille, jonka tekijänoikeuksia on loukattu tietoverkossa, turvattu mahdollisuus hakea oikeussuojaa tuomioistuimessa joko siviili- tai rikosprosessuaalisessa menettelyssä.

Siviiliprosessissa vastapuolen yhteystiedot kanteen nostamista varten on käytännössä saatu 3 kuukauden sisällä siitä, kun tekijänoikeutta on tietoverkossa loukattu. Vuonna 2008 yhteystietoja haettiin yli viidessäkymmenessä tapauksessa. Asiat ovat olleet yhteystietojen saamisen jälkeen tavanomaisesti siinä määrin riidattomia, että asianosaiset ovat päässeet asiassa sopimukseen.

TekijäL 60 a § jättää tuomioistuimelle harkintavaltaa säännöksessä tarkoitettun merkittävyysskynnyksen ylittymisen ja osapuolten oikeuksien punninnan suhteen. Ei ole tullut esiin seikkoja, joiden vuoksi tätä harkintavaltaa tulisi kaventaa tai täsmentää lain muutoksin.

Työryhmän kyselyssä on kuitenkin tullut ilmi, että on jossain määrin epäselvää, kuinka pitkään TekijäL 60 a §:n mukaisia yhteystietoja voidaan säilyttää ja onko niitä säilytettävä koko sen ajan, kun tuomioistuimen määräys ei ole vielä lainvoimainen. Teleyritykset eivät välttämättä säilytä tekijän hakemuksessa tarkoittamia tietoja yli kolmen kuukauden aikaa.

TekijäL 60 a §:ä voitaisiinkin täsmentää säätämällä, että tuomioistuin hyväksyessään teleyhteystietojen luovuttamista koskevan hakemuksen voi määrätä samalla teleyrityksen säilyttämään teleyhteystiedot, kunnes päätös on tullut lainvoimaiseksi ja yhteystiedot on luovutettu määräyksen mukaisesti tekijälle tai hänen edustajalleen. Tekijän olisi edelleen toimittava ripeästi havaittuaan tekijänoikeuden loukkauksen, sillä tämän olisi saatava asiassa tuomioistuimen määräys ennen kuin teleyritys hävittää tiedot järjestelmistään. Tuomioistuimen antaman määräyksen täytäntöönpano ei kuitenkaan estyisi sen vuoksi, että tiedot häviävät teleyrityksen järjestelmistä määräyksen antamisen jälkeen. Lainmuutosluonnos sisältyy tämän muistion 4 lukuun.

TekijäL 60 c §:n mukaisista keskeyttämismääräyksistä on vielä hyvin vähän käytännön kokemuksia. Työryhmän saamien tietojen mukaan keskeyttämismääräyksiä ei ole annettu kuin muutamia.

Tekijänoikeuden loukkauksia koskevaa prosessuaalista lainsäädäntöä voidaan pitää kansainväliselläkin mittapuulla hyvin ajantasaisena ja toimivana. Lainsäädäntö mahdollistaa luvattomaan verkkojakeluun puuttumisen. Oikeussuojakeinot ovat käytettävissä. Riippuu pitkälti oikeudenhaltijoiden resursseista ja tarkoituksenmukaisuusarvioinneista, miten ja missä määrin luvattomaan verkkojakeluun puututaan. On myös muistettava, että oikeussuojakeinojen toimivuutta kehittämällä ei yksinään voida ohjata käyttäytymistä sellaiseksi, että tekijänoikeuksia noudatetaan täysimääräisesti tietoverkoissa.

2.4 Uusien lainsäädännöllisten keinojen tarpeesta

Työryhmän saamien tietojen mukaan Suomessa on yli 100 000 aktiivista vertaisverkkokäyttäjää. Vielä muutama vuosi sitten aktiivisia vertaisverkkokäyttäjää oli enemmän. On arvioitu, että vuosina 2005 ja 2006 oli yli 150 000 aktiivista vertaisverkkokäyttäjää. Aktiivisten vertaisverkkokäyttäjien määrän laskuun on voinut vaikuttaa yleisen tietoisuuden lisääntyminen tekijänoikeudesta. Myös oikeudenhaltijoiden aktiivisella valvonnalla on voinut olla merkitystä, sillä määrän lasku on osunut samoihin aikoihin, kun oikeudenhaltijat alkoivat tehdä yksittäisistä vertaisverkkojen käyttäjistä rikosoikeudellisia tutkintapyyntöjä poliisille ja asioita alettiin aikaisempaa enemmän käsitellä tuomioistuimissa.

Kuten edellä on todettu, työryhmän kyselyyn saamien vastausten päälinjana oli, että nykyisessä lainsäädännössä säädetyt oikeussuojakeinot ovat toimivia. Tammikuun alusta 2006 voimaantulleet TekijäL 60 a - 60 d § ovat olleet voimassa varsin lyhyen aikaa. TekijäL 60 a §:n mukaisia

määräyksiä yhteystietojen luovuttamisesta on annettu suuremmissa määrin vasta vuonna 2008. TekijäL 60 c §:n mukaisia keskeyttämismääräyksiä ei ole annettu kuin muutamia ja niistäkin ensimmäiset vasta vuonna 2008. Säännösten voimaantulon jälkeen luovien sisältöjen luvattomassa verkkojakelussa ei ole ollut havaittavissa kasvua. Säännösten toimivuutta on kuitenkin syytä edelleen seurata.

Toimivat markkinat ovat edellytys sille, että uusiin teoksiin, äänitteisiin, elokuvatalenteisiin ja peleihin investoidaan myös digitaalisten palveluiden aikana ja että niitä ammattimaisesti tuotetaan kuluttajille tarjottavaksi ja kuluttajien koettaviksi.

Luvattoman verkkojakelun vähentyminen olisi yksi merkittävä askel sähköisten sisältömarkkinoiden toimivuuteen, sillä tällöin luoviin sisältöihin kohdistuvan kysynnän voitaisiin olettaa aikaisempaa suuremmissa määrin ohjautuvan liiketoimintapohjalta toimiviin sähköisiin palveluihin.

Työryhmän tehtävänä ei ole ollut käsitellä sähköisten palveluiden kehittämiseen ja kuluttajastävällisyyteen liittyviä kysymyksiä. Näihin seikkoihin panostaminen soveltuu parhaiten toimialojen itsensä toteutettavaksi.

Syksyn 2008 toimialakeskusteluissa todettiin, että olisi turvattava edellytykset sille, että nopeasti puututaan luovien sisältöjen luvattomaan verkkojakeluun. Pidettiin tärkeänä, että laiton ”markkina” pienenee ja laillinen kasvaa. Keinoista oli eri osapuolilla erilaisia ja toisistaan poikkeavia näkemyksiä. Teleyritykset korostivat nykyisten keinojen toimivuuden arvioimista. Työryhmän työssä on tätä arviointia tehty. Luovien sisältöjen oikeuksien haltijat toivoivat myös uusien keinojen käyttöön ottamista.

Jo syksyn toimialakeskusteluissa tuli esiin, että nykyisiin oikeussuojakeinoihin ei sisälly vertaisverkkojen osalta lainkaan niin sanottuja pehmeitä keinoja, joiden avulla voitaisiin vaikuttaa yksittäisten tekijänoikeuden loukkaajien toimintaan. Tuomioistuimen asettamat rangaistukset ja korvausvelvollisuudet eivät monessa tapauksessa ole tavoiteltavin asia, vaan tärkeintä on saada tekijänoikeuden loukkaus loppumaan.

Siviiliprosessin ensi vaiheena on hakea tuomioistuimelta määräystä, jonka nojalla teleyritys luovuttaa liittymänhaltijan henkilötiedot oikeudenkäyntiä varten. Käytännössä vertaisverkossa tapahtuneen tekijänoikeuden loukkausta koskevan oikeusriidan selvittely ja sovintomahdollisuuksien etsiminen onkin mahdollista vasta siinä vaiheessa, kun asia on joko edennyt poliisitutkintaan tai teleyritykseen kohdistuva hakemusasia liittymänhaltijan yhteystietojen luovuttamisesta on ratkaistu käräjäoikeuden päätöksellä.

Seuraavassa luvussa esitellään keskustelua varten yksi keino, jolla luvatonta verkkojakelua voitaisiin vähentää poliisitutkinnalle ja tuomioistuinkäsittelylle vaihtoehtoisella tavalla unohtamatta kuitenkaan sitä periaatetta, että yksilöiden oikeuksista ja velvollisuuksista päättäminen on lopulta riippumattomien tuomioistuinten tehtävänä.

3 Väitettyjen tekijänoikeuden loukkaajien toimintaan vaikuttaminen oikeudenhaltijoiden ilmoituksilla

Työryhmän tehtävänä on ollut arvioida nykyisen lainsäädännön toimivuutta ja muutostarpeita ottaen huomioon syksyllä 2008 käytyjen toimialakeskustelujen tulokset.

Työryhmän tehtävänä on ollut myös, mikäli osoittautuu tarpeelliseksi esittää muutoksia lainsäädäntöön, määrittää ne lainsäädännön alueet ja lainkohdat, joihin muutokset olisivat tarpeen, kaavailla muutosten asiallinen sisältö ja laatia alustavat luonnokset muutetuiksi säännöksiksi. Tässä on otettava huomioon internetin käyttäjien perusoikeudet ja oikeusturva.

Syksyn 2008 toimialakeskusteluissa keskusteltiin muun muassa siitä, pitäisikö väitettyjen tekijänoikeuden loukkaajien toimintaan voida vaikuttaa liittymänhaltijoille kohdennetuilla viesteillä. Viestien tarpeellisuudesta ei syntynyt yksimielisyyttä. Toimialakeskusteluissa todettiin, että vaikka viesteille nähtäisiinkin tarvetta, voimassaoleva laki ei kuitenkaan mahdollistaisi niiden välittämistä liittymänhaltijoille.

Tässä luvussa esiteltävät keinot on kaavailtu syksyllä esiin tulleiden seikkojen pohjalta.

Se, ovatko keinot tarpeellisia ja onko syitä toteuttaa ne myöhemmin kuvatulla tavalla, edellyttää tarkkaa harkintaa ja punnintaa yhteiskunnassa vallitsevien eri oikeushyvien välillä. Tätä punnintaa on tehtävä edelleen asian mahdollisessa jatkovalmistelussa. Kuten edellä on todettu, nykyinen lainsäädäntö on sinänsä toimivaa.

Lainmuutosluonnokset sisältyvät muistion 4 lukuun.

3.1 Oikeudenhaltijoiden ilmoitukset liittymänhaltijoille

Nykyinen lainsäädäntö antaa oikeudenhaltijoille vertaisverkkotilanteissa yksinomaan poliisitutkintaan ja tuomioistuinmenettelyyn perustuvia keinoja. Jos katsotaan tarpeelliseksi, oikeudenhaltijoiden keinoarsenaaliin voitaisiinkin nykyisten viranomaiskeinojen lisäksi luoda uusi ilmoitusmenettely, jossa yksittäisille tekijänoikeuden loukkaajille kohdennetuin ilmoituksin vaikutetaan heidän toimintaansa.

Oikeudenhaltijoiden ilmoitukset olisivat vaikutuskeinona pehmeämpi kuin nykyiset keinot. Ilmoitusten voitaisiin olettaa vaikuttavan ainakin joidenkin tekijänoikeuden loukkaajien kiinnijäämisriskiä koskevaan arviointiin. Jos ilmoituksia noudatetaan, poliisitutkinnan tai tuomioistuinmenettelyn keinoihin ei tarvitsisi ehkä lainkaan turvautua.

Ilmoitus suunnattaisiin liittymänhaltijalle, joka on useimmiten myös sama henkilö tai samaan talouteen kuuluva kuin tekijänoikeuden loukkaaja. Liittymänhaltija on tavallisesti myös liittymäsopimuksessaan sitoutunut käyttämään liittymäänsä lainmukaisella tavalla.

Ilmoitus sisältäisi esimerkiksi informaatiota tekijänoikeudesta ja kehotuksen lopettaa aineistojen luvaton verkkojakelu.

Varsinkin nuorilla olisi mahdollisuus korjata käyttäytymistään eli toimia toisin ilman, että heidän asiansa etenee poliisitutkintaan tai tuomioistuimeen. Ilmoitusten myötä myös lasten ja nuorten vanhemmat saisivat tiedon, jos heidän liittymäänsä käytetään luvattomiin tarkoituksiin. Yksilöille kohdennetut ilmoitukset vaikuttaisivat tehokkaammin kuin joukkoviestinnän keinot.

Oikeudenhaltija lähettäisi tekijänoikeuden loukkaamista koskevan ilmoituksen omissa nimissään. Teleyrityksen tehtävänä olisi välittää ilmoitus perille liittymänhaltijalle. Eri toimijoiden roolit olisivat seuraavat:

- Oikeudenhaltija tarkkailee vertaisverkoissa saatavilla olevaa aineistoa ja ryhtyy toimenpiteisiin havaitessaan oikeuksiaan loukatun. Oikeudenhaltija tallentaa näytön oikeutensa loukkaamisesta, laatii ilmoituksen ja lähettää sen teleyritykselle liittymänhaltijalle toimitettavaksi.
- Teleyritys selvittää liittymänhaltijan henkilöllisyyden oikeudenhaltijan toimittaman IP-osoitteen tai muun lokitiedon perusteella ja välittää ilmoituksen perille liittymänhaltijalle ("liittää ilmoitukseen oikean osoitetarran"). Teleyritys kuittaa oikeudenhaltijalle, kun ilmoitus on lähetetty.
- Saatuaan ilmoituksen liittymänhaltija joko lopettaa luvattoman jakelun tai suhtautuu ilmoitukseen välinpitämättömästi.

Liittymänhaltijalle lähetetään ja välitetään ilmoitus, jotta tämä lopettaisi tekijänoikeuslain vastaisen suojatun aineiston luvattoman verkkojakelun. Luvattoman verkkojakelun lopettaminen voi käytännössä tapahtua esimerkiksi siten, että liittymänhaltija poistaa yleisölle avoinna olevista tietokoneen kansioista ne sisältötiedostot (esim. musiikki-, elokuva-, televisio-ohjelma-, peli- ja äänikirjatiedostot), joiden yleisön saataviin saattamiseen ei ole ollut oikeudenhaltijan antamaa lupaa.

3.2 Ilmoitukset ja sähköisen viestinnän tietosuojaja

Sähköisen viestinnän tietosuojalain (516/2004, SVTSL) 4 §:n mukaan viesti, tunnistamistiedot ja paikkatiedot ovat luottamuksellisia, jollei tässä laissa tai muussa laissa toisin säädetä. Viesti ei ole luottamuksellinen, jos se on saatettu yleisesti vastaanotettavaksi. Viestiin liittyvät tunnistamistiedot ovat kuitenkin luottamuksellisia.

Tunnistamistiedoilla tarkoitetaan SVTSL 2 §:n 8 kohdan mukaan tilaajaan tai käyttäjään yhdistettävissä olevaa tietoa, jota viestintäverkoissa käsitellään viestin siirtämiseksi, jakelemiseksi tai tarjolla pitämiseksi. Viestejä ja tunnistamistietoja voidaan käsitellä niiden käsittelyoikeuksien mukaisesti, joista säädetään SVTSL 3 luvussa.

Voimassaoleva laki ei sisällä säännöstä, jonka nojalla teleyritys voisi käsitellä viestin tunnistamistietoja tekijänoikeuden loukkaamista koskevien ilmoitusten välittämiseksi liittymänhaltijoille. Ilmoitusmenettely edellyttäisi sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamista.

Mahdollisen tunnistamistietojen käsittelyoikeuden säätämistä on tarkasteltava perusoikeuksien näkökulmasta.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu ja henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Viestinnän luottamuksellisuus on perustuslain 10 §:n 2 momentin nojalla jokaiselle kuuluva perusoikeus. Momentin mukaan kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton.

Perustuslain 10 §:n sääntelyn ensisijaisena tarkoituksena on suojata luottamukselliseksi tarkoitettujen viestien sisältö ulkopuolisilta (HE 309/1993 vp, s. 53/II). Viestin tunnistamistietojen on perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa käytännössä katsottu jäävän luottamuksellisen viestin salaisuutta suojaavan perusoikeuden ydinalueen ulkopuolelle (PeVL 23/2006 vp, s. 2-3, PeVL 3/2008 vp, s. 2/I). Tunnistamistietojen salaisuuden suojaan puuttuvan sääntelyn on täytettävä perusoikeuksien rajoittamisen yleiset edellytykset (PeVL 23/2006 vp, s.3).

Suomen perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Tekijänoikeus luetaan omaisuuden suojaan nauttaviin varallisuusarvoihin immateriaalioikeuksiin (PeVL 1/1995 vp s.1/III).

Perusoikeuksien rajoittamisen yleisiä edellytyksiä on arvioitava edelleen asian mahdollisessa jatkovalmistelussa.

Teleyrityksen suorittama viestin tunnistamistietojen käsittely on käytännössä edellytys sille, että vertaisverkoissa tekijänoikeutta loukkaavaa henkilöä voidaan vaatia lopettamaan toimintansa. Oikeudenhaltijan lähettämä ja teleyrityksen välittämä ilmoitus olisi vaihtoehto sille, että oikeusriidan selvittely aloitetaan viranomaismenettelystä.

Toteuttamisvaihtoehtoja arvioitaessa nousee esiin rajanveto sen suhteen, mistä kaikesta on säädettävä lainsäädännöllä ja mitä voidaan jättää osapuolten välisen sopimisen varaan. Arviointia on tehtävä sen suhteen, missä määrin ja millä tavoin ilmoitusten lähettämiseen ja välittämiseen liittyvistä yksityiskohdista olisi säädettävä lainsäädännössä. Uutta lainsäädäntöä ei ole syytä säätää, jos asia on ratkaistavissa ilman sitä. Oikeudenhaltijoiden ja teleyritysten välinen vapaa sopiminen voi lainsäädäntöä paremmin edesauttaa esiin nousevien yksityiskohtien joustavaa ratkaisemista.

Yksityiskohtia liittyy muun muassa siihen, kuka ilmoituksen voi lähettää, millaisesta teosta ilmoitukset lähetetään, millaista näyttöä edellytetään, millainen ilmoitus on sisällöltään, miten siitä aiheutuvat kulut korvataan ja voidaanko ilmoitus lähettää sähköpostilla tai paperikirjeellä (voidaanko säästää kustannuksia esimerkiksi liittämällä ilmoitus liittymänhaltijan laskun liitteeksi). Työryhmän muistion 4 luvun lakiluonnoksen mukaan oikeudenhaltijan on korvattava kulut tunnistamistietojen käsittelystä ja ilmoituksen välittämisestä.

Internetin käyttäjien oikeusturva edellyttää, että kaikkea ei jätetä oikeudenhaltijoiden ja teleyritysten välisen sopimisen varaan.

Liittymänhaltijalla ei välttämättä ole mitään tietoa siitä, että hänen liittymäänsä käytetään tekijänoikeuden loukkaukseen. Sisältöjä voidaan esimerkiksi jakaa avoimessa käytössä olevien langattomien yhteyksien kautta tai käyttäjän tietokone voi olla esimerkiksi kaapattu vertaisverkkokäyttöä varten. Tässä mielessä ilmoitukset voisivat sisältää myös opastusta siitä, miten liittymänhaltija voi suojata liittymänsä luvaton käyttöä vastaan.

Muutenkin on mahdollista, että tekijänoikeuden loukkaamista koskeva ilmoitus toimitetaan vastaanottajalle, jolla ei ole mitään tekemistä itse tekijänoikeuden loukkaamisen kanssa. Näin voi olla esimerkiksi tapauksissa, joissa ilmoitus menee yhteisötilaajalle. Myös perheen sisällä liittymänhaltija voi olla eri henkilö kuin tekijänoikeuden loukkaaja.

Luottamuksellisen viestin suoja edellyttää, etteivät ulkopuoliset saa tietoa viestinnän sisällöstä. Viestinnän luottamuksellisuuden näkökulmasta onkin arvioitava, tulisiko ilmoitusten

sisällöstä säätää lain tasolla ja/tai asettaa se viranomaismenettelyssä. Työryhmän muistion 4 luvun lakiluonnoksessa on asetettu määrämuoto ilmoituksen sisällölle. Ilmoitus ei saisi sisältää muuta kuin laissa säädetyn tiedon tilaajan tai käyttäjän viestin sisällöstä.

Ilmoituksille muodostuisi siitä oikeudenhaltijoille aiheutuvien kulujen vuoksi kynnys. Ilmoituksia lähetettäisiin vain tapauksissa, joissa niille on oikeudenhaltijoiden oikeuksien suojan kannalta selvä tarve. Voidaan pitää epätodennäköisenä, että ilmoituksia lähetettäisiin selvästi aiheettomilla perusteilla.

Lainsäädäntö voi vaihtoehtoisesti joko oikeuttaa tai velvoittaa teleyritykset välittämään ilmoitukset perille liittymänhaltijoille. Työryhmän muistion 4 luvun lakiluonnoksessa teleyritykselle asetettaisiin velvollisuus välittää ilmoitus liittymänhaltijalle. Tämä on perusteltua teleyritysten oikeudellisen aseman selkeyden kannalta.

Opetusministeriön ja Viestintäviraston on syytä ottaa ohjaava ja käytännön toimia tukeva rooli ilmoitusten lähettämiseen ja välittämiseen liittyvien yksityiskohtien ratkaisemisen suhteen.

3.3 Ilmoitusten rekisteröinnistä

Oikeudenhaltijat katsoivat syksyn 2008 toimialakeskusteluissa, että liittymänhaltijoille kohdennetut viestit eivät ole yksin riittävä keino, vaan olisi myös luotava menettelyt, joilla varmistetaan, että viestin saanut henkilö myös korjaa käyttäytymistään.

Muun muassa Ranskassa ja Isossa-Britanniassa on ollut esillä malli, jossa kerätään tietoa liittymänhaltijoille toimitetuista kirjeistä tietojärjestelmään, rekisteriin. Rekisteristä voidaan selvittää, onko samalle liittymänhaltijalle toimitettu useita kirjeitä. Rekisteri mahdollistaisi niin sanotun asteittaisen puuttumisen (ns. graduated response) tietoverkoissa tapahtuviin oikeudenloukkauksiin. Isossa-Britanniassa esillä olleessa mallissa tallennetaan tietoja, jotta oikeudenkäynnit voidaan kohdistaa niihin vakaviin lainrikkajiin, jotka eivät ole lopettaneet luvaton jakelua kirjeiden johdosta. Ranskassa esillä olleessa mallissa varoituskirjeiden noudattamatta jättäminen voisi äärimmäisessä tapauksessa johtaa jopa liittymän määräaikaan sulkemiseen.

Työryhmä keskusteli lähinnä siitä vaihtoehdosta, että teleyritys tai viranomainen keräisi tietoa lähetetyistä ilmoituksista, ja jos samalle liittymänhaltijalle on toimitettu useita ilmoituksia, teleyritys tai viranomainen lähettäisi tästä tiedon (ilman kirjeen saajan henkilötietoja) oikeudenhaltijalle. Oikeudenhaltija voisi kohdistaa oikeudenkäynnit ja tutkintapyynnöt sellaisiin vakaviin tapauksiin, joissa ilmoituksen saajat eivät ole muuttaneet käyttäytymistään, vaikka ovat saaneet useita ilmoituksia.

Työryhmä päätyi siihen arvioon, ettei tietoja ilmoituksista ole syytä rekisteröidä liittymänhaltijoiden henkilötietojen yhteyteen.

Huoli siitä, että ilmoitukset eivät tehoa kaikissa tekijänoikeuden loukkaustapauksissa, on todennäköisesti aiheellinen. Nousee esiin kysymys siitä, voitaisiinko ilmoitusten vaikutusta tehostaa oikeuksien valvontakäytäntöjä kehittämällä ja nykyisessä lainsäädännössä olevia keinoja käyttämällä.

3.4 Asteittainen puuttuminen ja nykyiset oikeussuojakeinot

Yksi tapa tehostaa ilmoitusten noudattamista olisi liittää ne systemaattisesti nykyisten oikeussuojakeinojen käyttöön. Oikeudenhaltijat voisivat pitää kirjaa ilmoituksista ja seurata, loppuuko tekijänoikeuden loukkaus sen jälkeen, kun ilmoitus on lähetetty ja välitetty. Tele-

yrittäjien kuittaus siitä, että ilmoitus on välitetty, auttaisi arvioimaan sitä, milloin ilmoitus on mennyt perille.

Asteittainen puuttuminen tapahtuisi kutakuinkin seuraavasti:

1. Oikeudenhaltija lähettäisi ilmoituksen teleyritykselle, joka välittäisi sen liittymänhaltijalle. Teleyritys kuittaisi ok, kun ilmoitus on välitetty.
2. Oikeudenhaltija pitäisi kirjata lähettämistään ilmoituksista (ilman väitetyn tekijänoikeuden loukkaajan henkilötietoja) ja seuraisi, loppuuko tekijänoikeudella suojatun aineiston luvaton jakelu verkossa.
3. Jos oikeudenhaltija havaitsee, että luvaton jakelu ei lopu vaan jatkuu ilmoituksista huolimatta, oikeudenhaltija tekisi voimassa olevan TekijäL 60a - 60d §:n mukaisen hakemuksen tuomioistuimeen liittymänhaltijan yhteystietojen saamisesta ja luvattoman jakelun keskeyttämisestä.

Käytännössä teleyritykselle annettu määräys keskeyttää luvaton verkkojakelu merkitsee liittymän määräaikaista katkaisemista. Lainsäädäntö mahdollistaa myös muiden teknisten keinojen käytön luvattoman jakelun keskeyttämiseen. Jos oikeudenhaltija ja tekijänoikeuden loukkaaja eivät pääse sopimukseen, asia jatkuu siviilioikeudenkäynnillä tai tutkintapyyntöillä poliisille.

Esillä olevassa asteittaisen puuttumisen mallissa säilytettäisiin peruserä, jonka mukaan oikeuksista ja velvollisuuksista päättäminen on lopulta aina tuomioistuimen tehtävänä. Teleyrityksille ei tulisi asiassa poliisin roolia. Teleyrityksille ei tulisi myöskään velvollisuutta valvoa viestintää vertaisverkoissa.

Tekijänoikeuden loukkauksia koskevat riidat tulisi mahdollisuuksien mukaan sopia ilman oikeudenkäyntiä. Voidaan arvioida, ettei oikeudenkäyntiin koskaan jouduta, jos tekijänoikeutta loukannut lopettaa loukkauksen välittömästi ilmoituksen saatuaan. Jos ilmoitukset eivät kuitenkaan johda tekijänoikeuden loukkauksen lopettamiseen ja tuomioistuimen ulkopuoliseen riidanratkaisuun ja asia päättyy tuomioistuimen käsiteltäväksi, oikeudenhaltija voi vaatia ilmoituksesta aiheutuneiden kulujen korvaamista voimassa olevien lainsäädännösten mukaisesti.

3.5 Yhteenvetoa vaikutuksista eri toimijoiden asemaan

Seuraavan luvun lainmuutoksilla olisi toteutuessaan vaikutuksia oikeudenhaltijoiden, teleyritysten ja tietoverkkojen käyttäjien asemaan.

Oikeudenhaltijat saisivat uuden poliisi- ja tuomioistuinmenettelyille vaihtoehtoisen välineen, tekijänoikeuden loukkaajalle lähetettävän ilmoituksen, jota he voisivat käyttää hyväkseen luovien sisältöjen luvattoman verkkojakelun vähentämiseksi. Toisaalta oikeudenhaltijoille aiheutuisi ilmoituksen lähettämistä kuluja.

Teleyrityksille tulisi toimimisvelvollisuuksia sekä liittymänhaltijoiden yhteystietojen säilyttämiseksi tuomioistuimen määräyksen antamisen jälkeen että oikeudenhaltijoiden lähettämien ilmoitusten välittämiseksi perille liittymänhaltijoille. Näistä aiheutuisi teleyrityksille kuluja. Oikeudenhaltijat kuitenkin korvaisivat kulut.

Vaikuttamalla *vertaisverkoissa luvattomasti sisältöjä jakelevien tietoverkon käyttäjien* kiinnijäämisriskiä koskevaan arviointiin ilmoitukset edistäisivät tekijänoikeuden pelisääntöjen noudattamista tietoverkoissa. Vanhemmat saisivat tiedon, jos lapset tai nuoret jakavat luovia sisältöjä luvattomasti verkossa. Liittymänhaltijat saisivat tiedon, jos heidän liittymäänsä käytetään luvattomiin tarkoituksiin. Ilmoitus kannustaisi tekijänoikeuden loukkaajaa toimi-

maan toisin, ennen kuin asia on saatettu poliisitutkintaan tai tuomioistuimen käsiteltäväksi. Uusien viestin tunnistamistietojen käsittelyoikeuksien säätämisen ja ilmoitusten lähettämisen vuoksi puututtaisiin jossain määrin tietoverkkojen käyttäjien sähköisen viestinnän luottamuksellisuuteen ja yksityisyyden suojaan.

Vaikutusarviointia on syytä jatkaa asian mahdollisessa jatkovalmistelussa.

4 Alustavat luonnokset lainmuutoksiksi

4.1 Laki tekijänoikeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 8 päivänä heinäkuuta 1961 annettun tekijänoikeuslain (404/1961) 60 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 821/2005, uusi 4 momentti seuraavasti:

Antaessaan 1 momentissa tarkoitetun määräyksen tuomioistuin voi määrätä, että palvelun tarjoajan on säilytettävä yhteystiedot, kunnes tuomioistuimen määräys on saanut lainvoiman ja tiedot on luovutettu määräyksen mukaisesti tekijälle tai hänen edustajalleen.

4.2 Laki sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 16 päivänä kesäkuuta 2004 annettuun sähköisen viestinnän tietosuojalakiin (516/2004) uusi 11 a § seuraavasti:

11 a § Käsittely tekijänoikeuden loukkaamista koskevan ilmoituksen välittämiseksi

Teleyrityksellä on velvollisuus välittää tekijänoikeuden loukkaamista koskeva ilmoitus tilaajalle, jos tekijänoikeuslaissa (404/1961) tarkoitettu tekijä tai hänen edustajansa saattaa todennäköiseksi, että teleyrityksen tarjoamasta liittymästä saatetaan yleisön saataviin tekijänoikeudella suojattua aineistoa ilman tekijän suostumusta. Teleyrityksellä on oikeus käsitellä tunnistamistietoja siinä määrin kuin se on tarpeen ilmoituksen välittämiseksi. Ilmoitus on välitettävä tilaajalle viipymättä.

Ilmoituksessa on oltava

- 1) ilmoituksen lähettäjän yhteystiedot,
- 2) ilmoituksen lähettäjän vakuutus siitä, että hän on tekijä taikka oikeutettu toimimaan tekijän puolesta,
- 3) ilmoituksen lähettäjän vakuutus siitä, että ilmoitus on lähetetty, koska liittymästä on havaittu saatettavan aineistoa yleisön saataviin ilman tekijän suostumusta,

- 4) tietoa tekijänoikeuden loukkauksen mahdollisista oikeudellisista seuraamuksista,
 - 5) opastusta siitä, mihin toimenpiteisiin liittymänhaltija voi ryhtyä ilmoituksen johdosta,
 - 6) tietoa tekijänoikeudesta, ja
 - 7) opastusta yksityishenkilöille tietojärjestelmien suojaamiseksi sen luvaton käyttöä vastaan.
- Ilmoitus ei saa sisältää muuta tietoa tilaajan tai käyttäjän viestistä.

Teleyrityksen tulee ilmoittaa tilaajalle etukäteen liittymäsopimuksessa tai muulla tavoin mahdollisuudesta käsitellä tunnistamistietoja mainittua tarkoitusta varten.

Tekijän tai hänen edustajansa on korvattava tunnistamistietojen käsittelystä ja ilmoituksen välittämisestä aiheutuneet kulut sekä mahdollinen vahinko teleyritykselle. Teleyrityksellä on 1 momentin estämättä oikeus kieltäytyä välittämästä ilmoitusta, jos tekijä tai hänen edustajansa ja teleyritys eivät ole etukäteen sopineet kulujen korvaamisesta.

Mitä tässä pykälässä säädetään tekijästä, sovelletaan vastaavasti tekijänoikeuslain 5 luvussa säädetyn lähioikeuden haltijaan ja hänen edustajaansa.

Lausuma

Työryhmän tehtävä on ollut

- 1) arvioida nykyisen lainsäädännön toimivuutta ja sen muutostarpeita ottaen huomioon syksyllä 2008 käytyjen toimialakeskustelujen tulokset
- 2) mikäli osoittautuu tarpeelliseksi esittää muutoksia lainsäädäntöön
 - määrittää ne lainsäädännön alueet ja lainkohdat, joihin muutokset olisivat tarpeen
 - kaavailla muutosten asiallinen sisältö, ja
 - laatia alustavat luonnokset muutetuiksi säännöksiksi.

Työryhmän on tullut ottaa työssään huomioon internet-käyttäjien perusoikeudet ja oikeusturva.

Työryhmä on ensisijaisen tehtävänsä osalta pyrkinyt selvittämään nykyisen lainsäädännön toimivuutta ja sen muutostarpeita yhtäältä vertaisverkkokäyttäjien lukumääriä koskevien tietojen perusteella sekä toisaalta alan toimijoille osoitetulla kyselyllä.

Yksin vertaisverkkokäyttäjien määrästä on vaikeata tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä, mutta voidaan todeta, että vuonna 2006 voimaan tulleet tekijänoikeuslain muutokset näyttäisivät vähentäneen tekijänoikeudella suojatun aineiston luvaton verkkojakea.

Työryhmän kyselyyn annetuista vastauksista ei voida tehdä selkeää johtopäätöstä lainsäädännön muutostarpeen puolesta. Vastausten päälinja on ollut, että nykyiset oikeussuojakeinot ovat toimivia. Vastausten valossa on tosin tullut esille yksi selkeä epäkohta, joka koskee tunnistetietojen säilyttämistä tekijänoikeuslain 60 a §:n mukaisessa menettelyssä (ks. työryhmän luonnos laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta).

Muilta osin nykylainsäädännön toimivuuden ja muutostarpeen arviointi tarvitsisi tuekseen kattavampaa ja monipuolisempaa analyysiä. Sellaiseen ei kuitenkaan ole ollut mahdollisuuksia työryhmän luonteen (suppea virkamiestyöryhmä) ja lyhyen määräajan takia. Lisäksi edellä mainitut tekijänoikeuslain muutokset ovat olleet voimassa vasta sangen lyhyen ajan, mikä ylipäättään vaikeuttaa lainsäädännön toimivuutta koskevien luotettavien päätelmien tekemistä. Käytettävissä olevan materiaalin perusteella katson muun työryhmän tavoin, ettei selkeätä tarvetta uusiin lainsäädännön muutoksiin tässä vaiheessa ole osoitettu.

Edeltä ilmenevillä perusteilla on mielestäni ennenaikaista ryhtyä työhön, jossa laaditaan malleja lainsäädännön muuttamiseksi siten, että entisestään tehostetaan tekijänoikeuden haltijoiden oikeuksia puuttua internet-käyttäjien toimintaan tilanteessa, jossa oikeudenhal-

tija arvioi tekijänoikeutta loukattavan (ks. työryhmän muistion kohta 3. sekä kohdan 4.2 luonnos laiksi sähköisen viestinnän tietosuojalain muuttamisesta). Tällaisia muutoksia on syytä lähteä valmistelemaan vasta, kun nykyainsäädännön toimivuutta ja muutostarvetta on voitu riittävästi arvioida. Vasta sen jälkeen voi siis olla ajankohtaista muun muassa harkita, onko internet-käyttäjän tietosuojan puuttuminen työryhmän muistion kohdissa 3. ja 4.2 kaavailulla tavalla perusteltua.

Helsingissä 19 päivänä elokuuta 2009

Pekka Pulkkinen

Liite

Keinot luvattoman verkkojakelun vähentämiseksi – nykyisen lainsäädännön toimivuuden arviointi

Opetusministeriö on 3.2.2009 asettanut opetusministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön ja oikeusministeriön virkamiehistä koostuvan työryhmän kartoittamaan luovien sisältöjen luvattoman verkkojakelun vähentämiseen tähtäviä lainsäädännöllisiä keinoja. Työryhmä arvioi nykyisen lainsäädännön toimivuutta ja sen muutostarpeita luovien sisältöjen kuten elokuvan, musiikin, pelien ja muiden tietokoneohjelmien luvattoman verkkojakelun vähentämiseksi. Työryhmä tekee alustavat ehdotukset lainmuutoksiksi, jos lainsäädännön muuttaminen osoittautuu tarpeelliseksi. Työn määräaika on 31.3.2009.

Työryhmä pyytää jakelussa mainittuja tahoja esittämään näkemyksensä nykyisen lainsäädännön toimivuudesta **13.3.2009** mennessä sähköpostilla osoitteeseen marko.rajaniemi@minedu.fi. Lisätietoja antaa hallitussihteeri Marko Rajaniemi, 09-1607 7946.

KYSYMYKSIÄ / Tekijänoikeudella suojattujen sisältöjen luvaton jakelu tietoverkoissa:

1. Yleinen kysymys lainsäädännön toimivuudesta.

Onko oikeudenhaltijoilla riittävät keinot toteuttaa oikeutensa, jos niitä loukataan tietoverkoissa?

Jos ei, mitä pitäisi tehdä? Perustelkaa vastauksenne.

2. Nykylainsäädännön toimivuus ja muutostarpeet.

Pitäisikö oikeussuojakeinoja koskevia tekijänoikeuslain tai jonkin muun lain säännöksiä muuttaa, jotta luvattomaan verkkojakeluun voitaisiin puuttua nykyistä tehokkaammin?

Pitäisikö kynnystä oikeudenkäyntiin alentaa jollain keinolla?

Voidaanko oikeussuojakeinojen käytettävyyttä parantaa jollain muulla kuin lainsäädännöllisillä keinoilla? Esimerkiksi?

3. Tuomioistuinkäsittelyä edeltävät keinot.

Ovatko tekijänoikeuslaissa tai jossakin muussa laissa säädetyt turvaamistoimet tai muut asian varsinaista tuomioistuinkäsittelyä edeltävät keinot riittäviä?

Onko tekijänoikeuslain 60 a §:ssä säädetty menettely teleliittymän haltijan yhteystietojen luovuttamisesta toimiva?

Pitäisikö säännöksiä kehittää jotenkin?

4. Tuomioistuimen ulkopuoliset keinot.

Mahdollistaako nykyinen lainsäädäntö riittävässä määrin tietoverkoissa tapahtuvia oikeudenloukkauksia koskevien konfliktien ratkaisun ennen kuin asiassa joudutaan riita- tai rikosoikeudenkäynteihin?

Onko tarpeen kehittää uusia tuomioistuimen ulkopuolisia keinoja puuttua oikeudenloukkauksiin?

Pitäisikö tehdä jotain? Mitä?

5. Liittykö tuomioistuinkäsittelyyn jotain mitä haluaisitte ottaa esille?

6. Mitä muuta haluaisitte sanoa lainsäädännön toimivuudesta?

JAKELU

Business Software Alliance

DNA Oy

EFFI Electronic Frontier Finland ry

Elisa Oyj

IPR University Center

Kuluttajat - Konsumenterna ry

Sanoma Entertainment Oy

Suomen Antipiratismiyhdistys

Suomen Kuluttajaliitto

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus

TeliaSonera Finland Oyj

Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom

Viestintävirasto

OPETUSMINISTERIÖ

Undervisningsministeriet

MINISTRY OF EDUCATION

Ministère de l'Éducation

ISBN 978-952-485-756-7 (PDF)

ISSN 1797-9501 (PDF)

Julkaisumyynti / Bokförsäljning

Yliopistopaino / Universitetstryckeriet

PL 4 / PB 4 (Vuorikatu 3 / Berggatan 3)

00014 Helsingin Yliopisto / Helsingfors Universitet

puhelin / telefon (09) 7010 2363

faksi / fax (09) 7010 2374

books@yopaino.helsinki.fi

www.yliopistopaino.helsinki.fi